

Program XXVIII Sesji
Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej
POLSKIE ZMAGANIA O NIEPODLEGŁOŚĆ W XX WIEKU
Toruń, 16 listopada 2018 r.

8.30	Złożenie kwiatów na grobie gen. Elżbiety Zawackiej (cmentarz św. Jerzego, ul. Gałczyńskiego; organizator zapewnia dojazd z ul. Gałczyńskiego do Collegium Humanisticum, ul. Bojarskiego 1)
9.00	Kawa/herbata (hol główny, parter , Collegium Humanisticum UMK)
KONFERENCJA NAUKOWA (Aula im. prof. Andrzeja Tomczaka, I piętro, sala AB 1.22)	
9.30	Otwarcie sesji (Jan Wyrowiński, przewodniczący Rady Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej)
9.45	Rozpoczęcie obrad
9.45-11.15	Referaty i komunikaty <i>Prowadzenie obrad: dr Katarzyna Minczykowska (FGEZ)</i>
9.45-10.00	Izabela Cisek - - historyk, muzealnik, specjalista ds. wystaw w Muzeum AK im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie. Rola kobiet w walce o odzyskanie i utrzymanie niepodległości Początek XX w. w Europie zachodniej to czas wzmożonej emancypacji kobiet, w Polsce natomiast (mimo iż aktywność kobiet w życiu publicznym również wzrastała) cała niemal ich energia skupiona była na pracy na rzecz odzyskania upragnionej niepodległości. Kobiety wierzyły bowiem, że odrodzona Rzeczpospolita da im prawo wyborcze i równość wobec prawa. Czas pokazał, że nie pomyliły się w swoich kalkulacjach. W czasie I wojny światowej kobiety pracowały jako sanitariuszki, kurierki, wywiadowczynie, ale także walczyły z bronią w rękę. Ponadto angażowały się w działalność organizacji konspiracyjnych wszystkich nurtów. Po zakończeniu wojny brały udział w walkach polsko-ukraińskich, w powstaniach śląskich i wspierały powstańców wielkopolskich. Legionistki z Ochotniczej Legii Kobiet walczyły w wojnie polsko-bolszewickiej. Wiele uczestniczek walk o niepodległość wzięło udział także w drugiej konspiracji budując - na równi z mężczyznami - Polskie Państwo Podziemne.
10.00-10.30	Jarosław Zawadzki - - historyk sztuki, członek Stowarzyszenia Historyków Sztuki, współzałożyciel Warszawskiego Towarzystwa Genealogicznego (1993 r.). Od 1996 r. pracuje w Kancelarii Senatu, gdzie m.in. bada losy przedwojennych senatorów i tworzy scenariusze wystaw historycznych. Kobiety - senatorowie II RP i ich wkład w walkę o wolną Polskę Kancelaria Senatu od początku lat 90. gromadzi materiały biograficzne dotyczące przedwojennych senatorów. Prace te zapoczątkowała dr Dorota Mycielska (1939-2007). W latach 1922–1939, w ciągu pięciu kadencji mandat senatora posiadały 452 osoby, niektóre kilkakrotnie. Wśród nich była grupa kilkunastu kobiet. Warto przybliżyć dokonaniu paru z nich. Są tu przykłady nielegalnej pracy oświatowej lub niepodległościowej w czasie zaborów. Kilka z nich wspierało swoją służbą m.in. Legiony Polskie, POW bądź uczestniczyło w tworzeniu polskich formacji w Rosji. Dwudziestolecie międzywojenne to czas, w którym włączyły się w budowę państwa polskiego, a gdy zaistniała potrzeba uczestniczyły od 1939 r. w ruchu oporu bądź w wywiadzie. Były to kobiety niezwykle, czego dowodem jest obecność paru z nich w <i>Słowniku biograficznym kobiet odznaczonych OW VM</i> (Macieszyna, Chełmicka-Jaroszewiczowa, Kudelska).
10.30-11.00	dr hab. Anna Zapalec - - dr hab., prof. UP, pracownik naukowy w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, prowadzi badania z historii Polski okresu II wojny światowej. Oceny i raporty Brytyjskiej Misji Wojskowej o kampanii polskiej w 1939 r. Kampania polska 1939 r. stała się przedmiotem bardzo wielu publikacji, w których starano się określić jej genezę i przebieg, w tym polskie przygotowania do obrony, działania zbrojne, a także przyczyny klęski sił polskich. Pewne aspekty tych dramatycznych wydarzeń zachowały się również w ocenach i raportach Brytyjskiej Misji Wojskowej, która we wrześniu 1939 r. przebywała na terenie Polski w konsekwencji polsko-brytyjskiego układu sojuszniczego. W tym czasie do War Office trafiały depesze w sprawach bieżących, niektórzy żołnierze brytyjscy prowadzili zapiski i dzienniki o działaniach Misji, a po opuszczeniu Polski zostały przez nich złożone raporty i relacje. Materiały te zawierały wnioski z przebiegu walk, informacje o sposobach prowadzenia działań zbrojnych przez wojska niemieckie, oceny dotyczące sytuacji wojsk polskich, opinie o najważniejszych oficerach ze Sztabu Naczelnego Wodza, a także refleksje o przyczynach klęski wojsk polskich.

11.15-11.30	Przerwa kawowa	
11.30-13.30	Referaty	<i>Prowadzenie obrad: dr hab. Sylwia Grochowina (UMK/FGEZ)</i>
11.30-12.00	ppor. Mikołaj Klorek	"Życie służbą" - dzieje wielkopolskich terytorialsów w latach 1918-2005

---

ppor., historyk, oficer wychowawczy w 12. Wielkopolskiej Brygadzie Obrony Terytorialnej, doktorant w Zakładzie Historii Wojskowej Instytutu Historii UAM w Poznaniu.

Poprzez przedstawienie wybranych życiorysów Powstańców Wielkopolskich oraz ich losów po zakończeniu walk, referent chciałby zaznaczyć wkład Wielkopolan w walkę o Niepodległość nie tylko w roku 1918. Powstanie Wielkopolskie jak zryw wykształconej w idei pracy organicznej polskiej ludności wielkopolskiej nie ma jednego bohatera, jest nim grupa ludzi, którzy bardzo często pomimo bohaterskich czynów okresu walk pozostali w cieniu. Warto zaznaczyć, że oprócz bohaterów walczących z bronią w rękę Powstanie Wielkopolskie ma także szerokie rzesze "służb tyłowych", które nawet w czasie walk funkcjonowały bez rozgłosu. Tutaj na pierwszy plan wysuwają się kompletnie zapomniane Kobiety Powstania Wielkopolskiego, o których warto przypominać. Wszystkie przytoczone życiorysy składają się na jednego zbiorowego bohatera jednego z paru zwycięskich Powstań Wielkopolskich.

UWAGA! Zmiana godzin wystąpień i przerw w trakcie obrad względem pierwotnych założeń!

12.00-12.30	dr Marek Jedynak -	Rodzina Szwieców - mieszkańcy toruńskich Rybaków
-------------	--------------------	---

- historyk, główny specjalista w Biurze Badań Historycznych Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach.

Rodzina Józefa i Kazimierzy Szwieców od 1920 r. związana była z Toruniem. Rzutcy przemysłowcy zaangażowani w działalność społeczną, dobroczynną, polityczną i kombatancką stanowili ważną składową elity miasta. Ich wszechstronne zaangażowanie pozostawiło do dzisiaj ślady w miejskiej substancji. Zasady, które panowały w rodzinnym domu miały zaś wpływ na ich syna – ppor. Waldemara Szwieca „Robota” – jednego z Cichociemnych spadochroniarzy Armii Krajowej, dowódcy II Zgrupowania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”.

12.30-13.00	dr Agnieszka Pietrzak -	Los kobiet-żołnierzy batalionów AK „Zośka” i „Parasol” w latach 1939-1955 na przykładzie wybranych życiorysów
-------------	-------------------------	--

- historyk, Polska Akademia Nauk, Muzeum Ziemi w Warszawie; zajmuje się tematyką powojennych represji głównie wobec żołnierzy Armii Krajowej.

Zaprezentowane zostaną sylwetki pięciu kobiet-żołnierzy z batalionów „Zośka” i „Parasol”: Anny Borkiewicz-Celińskiej, Haliny Dunin-Karwickiej, Anny Jakubowskiej, Wandy Leopold, Barbary Szurig-Werner, w czasie wojny młodych dziewczyn i kobiet zaangażowanych w działalność konspiracyjną, uczestniczek Powstania Warszawskiego. Wykonywały swoją pracę sanitariuszek i łączniczek z pełnym poświęceniem, mimo zranień i osobistych tragedii. Okres próby nie skończył się dla nich z końcem wojny. W 1945 r. stanęły one przed wyborem czy kontynuować walkę w ramach tzw. II konspiracji „Zośki” i „Parasola” (zakończyła się ona wraz z rozwiązaniem DSZ na Kraj) czy od razu próbować włączyć się w „normalne” powojenne życie. Pozorne spokojne życie dla nich wszystkich skończyło się w 1949 r. Trzy z nich uznane za „wrogów ustroju” trafiły do więzienia. Dwie kolejne pozostały na wolności, ale nie oznaczało to, że organy bezpieczeństwa pozostawiły je w spokoju.

13.00-13.15	Przerwa kawowa	
-------------	----------------	--

13.15-14.45	Referaty i komunikaty	<i>Prowadzenie obrad: prof. dr hab. Andrzej Gąsiorowski (UG/Muzeum Stutthof/FGEZ)</i>
13.15-13.45	dr Alicja Paczoska-Hauke -	Kpt. Alojzy Bruski "Grab" (1914-1946) - żołnierz Okręgu Pomorskiego AK-DSZ
	 <p>- historyk, pracownik Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN, Bydgoszcz.</p>	<p>Alojzy Bruski ps. „Grab” urodził się 7 kwietnia 1914 r. w Piechowicach na Kaszubach. Po odbyciu przeszkolenia w Szkole Podchorążych Rezerwy w Różanej, zdecydował się związać swoje życie z Wojskiem Polskim jako żołnierz zawodowy. Od wiosny 1940 r. działał w strukturach Związku Walki Zbrojnej. Od 1942 r. był komendantem Obwodu AK w Tczewie. W kwietniu 1943 r., zagrożony aresztowaniem przez Gestapo wyjechał w Bory Tucholskie. Tam stanął na czele jednego z oddziałów partyzantskich stworzonych przez Stefana Gussa „Dana”. Razem z podkomendnymi przeprowadził wiele udanych akcji zbrojnych przeciwko Niemcom. Aresztowany przez UB 9 VI 1945 r., rozstrzelany 17 IX 1946 r. we Wronkach.</p>
13.45-14.15	dr Marcin Kłodziński, Wirginia Węglińska	Kapitan Janusz Tempski (1906-1971). Konspirator, więzień, starosta - życiorys niespójny
	 <p>Marcin Kłodziński - historyk, pracownik Działu Naukowego Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.</p>	<p>Janusz Tempski, według jednej z relacji, przed II wojną światową pracował w teatrach. Choć jest to tylko jedna z wielu wersji jego życiorysu. Do tej pory w pracach naukowych i publicystycznych, funkcjonuje on prawie wyłącznie jako oficer AK, więzień Pawiaka, który osadzony w obozie koncentracyjnym, nie poddał się i kontynuował swoją misję. Stał się jednym z najczęściej wspominanych przez więźniów uczestnikiem ruchu oporu, a także współorganizatorem planowanego buntu. Patos opowieści o latach wojennych przyćmiewa, nie mniej interesujące, przed i po wojenne rozdziały jego życiorysu – domniemanej historii „sanacyjnego” oficera oraz tczewskiego wicestarosty, inwigilowanego przez UB. Pomimo iż przedstawiane przez Tempskiego losy wydają się tworzyć opowieść spójną, widoczne są w niej pewne sprzeczności, które rosną wraz z próbą ich krytyki. Pojawiające się pytania i wątpliwości skłaniają do ponownego przeanalizowania jego życiorysu.</p>
	 <p>Wirginia Węglińska – politolog, historyk, doktorantka UG, pracownik Działu Naukowego Muzeum II Wojny Światowej.</p>	
14.15-14.30	dr Wojciech Paduchowski -	Kobiety nowohuckie w walce o wolność i wiarę w kwietniu 1960 r. Portret zbiorowy
	 <p>- historyk, pracownik Biura Badań Historycznych IPN, Oddział Kraków.</p>	<p>Obraz kobiet nowohuckich ukazanych w kontekście powstającego miasta/dzielnicy Nowa Huta. Ich wystąpienie w dniu 27 IV 1960 r. w obronie krzyża nowohuckiego a tym samym wartości takiej jak wolność.</p>

14.30 Dyskusja i podsumowanie obrad

14.45 Obiad

Organizator zapewnia dojazd z Collegium Humanisticum do hotelu.

WARSZTATY HISTORYCZNE			
Lp.	Sala	Godzina	Prowadzący/temat
1	AB 2.12	10.00-11.00	Wiktor Biezuńska (Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku), Irena Sendlerowa i sieć pomocy
2		11.15-12.15	
3		12.30-13.30	
4	AB 1.17	11.15-12.15	Agnieszka Łuczywek-Warszewska (Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej), Dzieci i młodzież w walce o niepodległość
5		12.30-13.30	
6	AB 1.07	10.00-11.00	Maciej Mazurkiewicz (Instytut Solidarności i Męstwa im. W. Pileckiego w Warszawie, UMK Toruń), Dwóch okupantów, jedno ludobójstwo. Niemieckie i sowieckie zbrodnie na Polakach (1939-1945)
7		11.15-12.15	
8		12.30-13.30	
9	AB 1.08	10.00-11.00	Monika Jędrzejek-Lesiczko (Muzeum AK w Krakowie), Polki w drodze do Niepodległości i wolności
10		11.15-12.15	

18.00

WIECZÓR MUZYKI KLASYCZNEJ

(Sala Koncertowa Zespołu Szkół Muzycznych im. Karola Szymanowskiego w Toruniu,
ul. Szosa Chełmińska 224/226)

Magdalena
Bojanowicz-Koziak

Aleksandra
Soboń-Wakarecy

Fot. Anita Wąsik,
Leszek Soboń

Recital Magdaleny Bojanowicz-Koziak (wiolonczela) i Aleksandry Soboń-Wakarecy (fortepian). Sala koncertowa Zespołu Szkół Muzycznych, ul. Szosa Chełmińska 224/226; organizator zapewnia dojazd z hotelu do Sali koncertowej i z Sali koncertowej do hotelu

Magdalena Bojanowicz-Koziak jest jedną z najwybitniejszych polskich wiolonczelistek młodego pokolenia.

Laureatka Paszportu Polityki za „*odwagę, ryzyko i konsekwencję*”. [...] *Za koncertowe kreacje, pobudzenie naszej wyobraźni i siłę przekonywania*”. Razem z akordeonistą Maciejem Frąckiewiczem była nominowana do Fryderyka, nagrody polskiego przemysłu fonograficznego (2013). Zdobyła między innymi I nagrodę na 45. Międzynarodowym Konkursie Jeuneses Musicales w Belgradzie (2015), II nagrodę i dwie nagrody specjalnych na VIII Międzynarodowym Konkursie im. Witolda Lutosławskiego w Warszawie. Magdalena Bojanowicz ukończyła z wyróżnieniem studia na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie wiolonczeli Andrzeja Bauera i Bartosza Koziaka oraz Universität der Kunste in Berlin w klasie Jensa Petera Maintz. Szczegółowe informacje o artystce na stronie:

<http://www.amuz.bydgoszcz.pl/wykladowcy/instr-magdalena-bojanowicz/>

Podczas koncertu towarzyszyć jej będzie na fortepianie **Aleksandra Soboń-Wakarecy**, absolwentka Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina oraz Norweskiej Akademii Muzycznej. Obecnie prowadzi klasę fortepianu w Zespole Szkół Muzycznych w Toruniu. Jest laureatką wielu konkursów kameralnych, stypendystką Miasta Torunia oraz Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Więcej o artystce na stronie:

<https://www.aleksandrasobon.com/>

19.30

Spotkanie prelegentów i współpracowników Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej w siedzibie Fundacji
(ul. Podmurna 93; organizator zapewnia dojazd z sali koncertowej do siedziby Fundacji)

Organizatorzy:

FUNDACJA
GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
ARCHIWUM I MUZEUM POMORSKIE ARMII KRAKOWEJ
GRANIC WIEŚNIOWEJ ŚLĄSKIEJ POLSKIEJ
KRS 00000 42892

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU
Wydział Nauk Historycznych

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Instytut Historii i Archiwistyki

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Partner:

8 KUJAWSKO-POMORSKA
BRYGADA OBRONY TERYTORIALNEJ

Dotacja:

Dofinansowano ze środków
Gminy Miasta Toruń

